

ชื่อวิทยานิพนธ์	: แนวคิดเรื่องธรรมราชาในพุทธปรัชญาเถรวาท
ผู้วิจัย	: นายมนตรี อีธรรมพัฒน์
ปริญญา	: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ปรัชญา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	
	: พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา) รศ.,ดร. ป.ธ. ๙, ศษ.บ., พธ.ม. (ปรัชญา), Ph.D. (Phil.)
	: ศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรมทา ป.ธ. ๘, พธ.บ., อ.ม. (ปรัชญา), อ.ด. (ปรัชญา)
	: อาจารย์ ดร.วีระชาติ นิมอนงค์ ป.ธ.๖, พธ.บ., M.A. (Phil.), Ph.D. (Phil.)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๒๘ กันยายน ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ชื่อ “แนวคิดเรื่องธรรมราชาในพุทธปรัชญาเถรวาท” มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อคือ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องผู้ปกครองแบบธรรมราชาในปรัชญาฮินดู ๒) เพื่อศึกษาแนวคิดผู้ปกครองแบบธรรมราชาในพุทธปรัชญาเถรวาทและ ๓) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดผู้ปกครองแบบธรรมราชาในพุทธปรัชญาเถรวาท และการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ พบว่า ผู้ปกครองในปรัชญาฮินดูเป็นวรรณะกษัตริย์ มีสถานะเป็นธรรมราชาและเทวราชา ปกครองบ้านเมืองภายใต้หลักเทวาธิปไตย และมีเป้าหมายเพื่อให้คนทุกวรรณะอยู่เป็นสุขในเทวรัฐ ในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ พบว่า ในพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้ปกครองแบบธรรมราชาต้องเป็นผู้มีคุณธรรมประจำตัวและมีพันธะหน้าที่ทางศีลธรรมต่อสังคม ปกครองบ้านเมืองโดยหลักธรรมาธิปไตย และมีเป้าหมายเพื่อให้ทุกคนเป็นคนดีมีความสุขในธรรมรัฐ และในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ พบว่า ในพุทธปรัชญากับปรัชญาฮินดู มีแนวคิดบางประเด็นที่เห็นตรงกันและเห็นแย้งกัน ประเด็นสำคัญในพุทธปรัชญาที่เห็นแย้งปรัชญาฮินดู คือ แนวคิดธรรมาธิปไตยโต้แย้งแนวคิดเทวาธิปไตย และแนวคิดธรรมวิชัยโต้แย้งแนวคิดสงครามวิชัย

จากการวิเคราะห์ปัญหาเรื่องดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นแย้งแนวคิดเทวาธิปไตยในปรัชญาฮินดูที่ใช้ความเชื่อในอำนาจเทพเจ้าเป็นวิธีการไปสู่เป้าหมายทางการเมือง ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่ทุกคนไม่สามารถพิสูจน์และเข้าถึงอำนาจเทพเจ้าได้ และเห็นด้วยหรือสนับสนุนแนวคิดแบบธรรมาธิปไตยในพุทธปรัชญาที่ใช้วิธีการปฏิบัติดีทางกาย วาจา และใจ ไปสู่เป้าหมายทางการเมือง ซึ่งทุกคนสามารถปฏิบัติหรือพิสูจน์ได้ในโลกแห่งความเป็นจริงด้วยปัญญาของตนเอง

Dissertation Title : The Concept of a Righteous King (Dhammarājā) in Theravada Buddhist Philosophy.

Researcher : Montri Ti-ratampipat

Degree : Doctor of Philosophy (Philosophy)

Dissertation Supervisory Committee

: Assoc. Prof., Dr. Phra Sigambhirayarn
Pali IX, B.A., M.A., Ph.D. (Pāli & Buddhist Studies)

: Prof. Dr.Somparn Promta
Pali VIII, B.A., M.A.(Phil.), Ph.D.(Phil.)

: Dr. Veerachat Nimanong
Pali VI, B.A., M.A.(Phil.), Ph.D.(Phil.)

Date of Graduation : 28 September 2015

Abstract

The dissertation entitled ‘The Concept of a Righteous King (Dhammarājā) in Theravada Buddhist Philosophy’ has three objectives: 1) to study the concept of a Righteous King (Dhammarājā) in Hindu philosophy, 2) to study the concept of a Righteous King (Dhammarājā) in Theravada Buddhist Philosophy and 3) to critically analyze the concept of a Righteous King (Dhammarājā) in Theravada Buddhist philosophy. This is a qualitative research.

It was found in the study of the first objective that the kingship was the significant caste aspect of the ruler; he occupied the position of Dhammarājā as well as Devarājā ruling the country under the theocracy, aiming at getting the all castes living happily in Deva-state. In the second objective, it was found that the Dhammarājā ruler in Theravada Buddhist philosophy should have a moral conduct and should have a moral obligation to society ruling the country by righteous means, politically aiming at making everyone good and happily living in the righteous state. In the third objective, it was found that in Theravada Buddhist philosophy and Hindu philosophy, there are some similar aspects of the concept and some are opposed.

In the research, the researcher does agree with the Dhammarājā-ruling in Buddhist philosophy by which the rule of the Dhamma is used to achieve the political goal because this would lead to the end of the use of violence to achieve the political goal as was done in the belief of the divine power. Consequently, the happiness and fraternity of people in society would be actualized.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จสมบูรณ์ลงได้ด้วยการสนับสนุนให้ศึกษาต่อจากมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตภายใต้นโยบายการพัฒนาบุคลากร และได้รับทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์จากสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า ในด้านการทำวิจัยสำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ),รศ.ดร., ศ.ดร.สมภาร พรหมทาและอาจารย์ ดร.วีรชาติ นิมนองค์ ที่ช่วยให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องด้านวิชาการด้วยความเอาใจใส่จนสำเร็จด้วยดี นอกจากนั้นขอกราบขอบพระคุณพระมหาพรชัย สิริวิโร,ดร. ผู้อำนวยการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต และหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ที่เอาใจใส่ติดตามงานสอบถามความก้าวหน้า ให้คำแนะนำในการทำวิจัยแก่ผู้วิจัยหรือนิสิตในสาขาปรัชญาอย่างต่อเนื่องและขอขอบคุณพระมหาดนัยพัชร คมภิรปญโญ, ดร. รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายบริหาร ที่ช่วยเป็นกำลังใจและอำนวยความสะดวกแก่นิสิตทุกท่าน

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกคือ พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม,ผศ.ดร. และ รศ.ดร. ประเวศ อินทองปาน ที่สละเวลามาเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้การวิจารณ์และข้อเสนอแนะทางวิชาการ ซึ่งทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์และเป็นประโยชน์ในการศึกษามากยิ่งขึ้น

ขอบพระคุณคณาจารย์ผู้บรรยายรายวิชาต่างๆ ที่ได้ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ซึ่งมีรายชื่อดังนี้คือ พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ), รศ.ดร., พระราชสิทธิมุนี (บุญจิต ญาณส่วโร),ดร., พระมหากฤษณะ ตรุโณ,ผศ.,ดร., อาจารย์ ดร.วีรชาติ นิมนองค์ ผศ.ดร.สมบัติ มั่งมีสุขศิริ ผศ.ดร.วรยุทธ ศรีวรกุล อาจารย์ ดร.ไข่มุก เหล่าพิพัฒนา อาจารย์ ดร.วีระพันธ์ พันธุ์วิไล พ.ต.อ.ดร.ยิ่งยศ เทพจำนงค์ พ.ต.อ.ดร.พัลลภ แอร่มหล้า อาจารย์ ดร.กษณณภูมิ สุขศรีเกษม อาจารย์ ดร.ธนดา ทองอ่อน รวมทั้งวิทยาการพิเศษ คือ ศ. กิริติ บุญเจือ ศ. ปรีชา ช้างขวัญยืน ศ.ดร. สมภาร พรหมทา ศ.ดร. วัชรระ งามจิตรเจริญ รศ.ดร. มารค ตามไท ผศ.ดร. ชาญณรงค์ บุญหนุน หรือคณาจารย์ท่านอื่นๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึงและขอขอบพระคุณเพื่อนนิสิตร่วมชั้นเรียนทุกท่านที่ให้กำลังใจแก่กันและเป็นกัลยาณมิตรด้วยดีตลอดมา

กราบขอบพระคุณ พระสุธีธรรมานุวัตร (เทียบ สิริญาโณ), ผศ.ดร. คณบดีคณะพุทธศาสตร์ และอดีตคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยได้ให้กำลังใจแก่นิสิตทุกคนด้วยความเมตตาธรรมเสมอมา และกราบขอบพระคุณพระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร,ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย และคณาจารย์เจ้าหน้าที่ประจำบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ให้ความเมตตาอำนวยความสะดวกตลอดเวลาในขณะศึกษา

กราบขอบพระคุณพระมหาธนวุฒิ โชติธมโม อาจารย์สังวร อ่อนสนิท อาจารย์อุดม จันทิมา อาจารย์ภพภพ เทพธานี อาจารย์จันทร์ธรรม อินทรีเกิด อาจารย์เดชฤทธิ์ โอฐสุ และคุณธัมมิกา พรพัฒนานิคม ที่ช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกในการศึกษาจนสำเร็จจุล่งด้วยดี

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์นี้ขออน้อมบูชาและแทนคุณมารดาบิดาผู้ให้กำเนิดชีวิตมาสู่โลก น้อมบูชาคุณพระราชปรีดีโสภณ (ถนอม ชินวโส) เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นผู้วางรากฐานความรู้ในทางพระพุทธศาสนาให้แก่ผู้เขียนในเบื้องต้น และน้อมบูชาคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้เขียนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

นายมนตรี อีธรรมพัฒน์

๒๘ กันยายน ๒๕๕๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	จ
สารบัญตารางและแผนภูมิ	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย	๑๔
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๔
บทที่ ๒ แนวคิดเรื่องผู้ปกครองแบบธรรมราชาในปรัชญาฮินดู	๑๕
๒.๑ กำเนิดแนวคิดผู้ปกครองแบบธรรมราชาในปรัชญาฮินดู	๑๕
๒.๑.๑ ความเป็นมาและความหมายของธรรมราชาหรือจักรพรรดิ	๑๖
๒.๒ ระบบธรรมรัฐ	๒๑
๒.๓ คุณลักษณะของผู้ปกครองแบบธรรมราชาในปรัชญาฮินดู	๒๔
๒.๔ หลักการปกครอง	๓๔
๒.๔.๑ บทบาทหน้าที่และภารกิจประจำวันของผู้ปกครอง	๓๕
๒.๔.๒ หลักการหรือวิธีการปกครอง	๓๗

๒.๕ รูปแบบการปกครอง	๔๑
๒.๕.๑ ระบอบราชาธิปไตย	๔๑
๒.๕.๒ ระบอบสาธารณรัฐหรือสามัคคีธรรม	๔๔
๒.๖ อำนาจอธิปไตย	๔๗
๒.๗ ธรรมราชากับเศรษฐกิจ	๕๓
๒.๘ แนวคิดด้านการสงครามและการขยายอาณาเขต	๕๔
๒.๙ สรุปแนวคิดเรื่องผู้ปกครองแบบธรรมราชาในปรัชญาฮินดู	๕๗

บทที่ ๓ แนวคิดเรื่องผู้ปกครองแบบธรรมราชาในพุทธปรัชญาเถรวาท ๕๙

๓.๑ ความเป็นมาและความหมายของธรรมราชาหรือจักรพรรดิ	๕๙
๓.๒ ปัญหาทางการเมืองและกำเนิดแนวคิดผู้ปกครองแบบธรรมราชา	๖๔
๓.๓ คุณลักษณะของผู้ปกครองแบบธรรมราชาในพุทธปรัชญา	๗๑
๓.๔ ระบบธรรมรัฐ	๗๔
๓.๕ ระบอบการปกครองและอำนาจอธิปไตย	๗๘
๓.๖ บทบาทและหน้าที่	๘๐
๓.๗ หลักการปกครอง	๘๑
๓.๘ ธรรมราชากับการมีทัศนะแบบประชาธิปไตย	๘๘
๓.๙ ธรรมราชากับหลักธรรมวินัย	๘๙
๓.๑๐ ธรรมราชากับกระบวนการยุติธรรม	๙๒
๓.๑๑ ธรรมราชากับเศรษฐกิจ	๙๕
๓.๑๒ ตัวชี้วัดผู้ปกครองแบบธรรมราชาในพุทธปรัชญา	๙๖

บทที่ ๔ วิเคราะห์แนวคิดเรื่องผู้ปกครองแบบธรรมราชาในพุทธปรัชญาเถรวาท ๑๐๓

๔.๑ ปัญหาทางการเมืองและกำเนิดผู้ปกครองแบบธรรมราชา	๑๐๓
๔.๒ คุณลักษณะของผู้ปกครองแบบธรรมราชา	๑๐๖
๔.๓ ระบบธรรมรัฐ	๑๑๒
๔.๔ ระบอบการปกครองและอำนาจอธิปไตย	๑๑๓
๔.๕ หลักการปกครอง	๑๒๒
๔.๖ ธรรมราชากับการมีทัศนะแบบประชาธิปไตย	๑๒๖
๔.๗ ธรรมราชากับเศรษฐกิจ	๑๒๘

๔.๘ หลักธรรมวิสัยกับระบบธรรมรัฐ	๑๓๐
---------------------------------	-----

๔.๙ แนวคิดเรื่องผู้ปกครองแบบธรรมราชากับการแก้ปัญหาทางการเมือง	๑๓๘
---	-----

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๑๔๔
--	------------

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๔๔
--------------------	-----

๕.๒ ทักษะของผู้วิจัย	๑๕๐
----------------------	-----

๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๕๒
----------------	-----

บรรณานุกรม	๑๕๕
-------------------	------------

ประวัติผู้วิจัย	๑๖๗
------------------------	------------

สารบัญตารางและแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิสรุปโครงสร้างปัญหาสังคมการเมืองในพุทธปรัชญา	๗๐
ตารางสรุปหลักจักรวรรดิวัตรในการปกครองแบบธรรมราชา	๘๗
ตารางสรุปหลักกุศลกรรมบถ ๑๐ ศีล ๕ และ ๘ ในการปกครองแบบธรรมราชา	๘๗
แผนภูมิสรุปตัวชี้วัดผู้ปกครองแบบธรรมราชาในพุทธปรัชญาเถรวาท	๑๐๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิธีการอ้างอิงโดยการระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๔๐๐/ ๒๙๓ หมายถึง ทีฆนิกาย ปาฏิภวค เล่มที่ ๑๑ ข้อ ๔๐๐ หน้า ๒๙๓ ที.ปา (ไทย) ๑๑/ ๒๐๐/๑๖๐ หมายถึง ทีฆนิกาย ปาฏิภวค เล่มที่ ๑๑ ข้อ ๒๐๐ หน้า ๑๖๐

ส่วนอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และอื่นๆ เช่น อง.ทก.อ. (บาลี) ๒/๕๓/๕๘, หมายถึง อรรถ กถา อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต เล่ม ๒ ข้อ ๕๓ หน้า ๕๘ อง.ทก.ฎีกา (บาลี) ๒/๕๓/๕๗ หมายถึง ฎีกา อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต เล่ม ๒ ข้อ ๕๓ หน้า ๕๘

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)

อรรถกถาและฎีกาพระวินัยปิฎก

วิ.มหา.อ. (ไทย) = วินัยปิฎก สมันตปาสาทิกา มหาวิภังค์อรรถกถา (ภาษาไทย)

สารตถ.ฎีกา. (บาลี) = สารตถที่ปนิฎีกา (ภาษาบาลี)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)

ที.ปา. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิภวค (ภาษาไทย)

ที.สี. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค (ภาษาไทย)

ม.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ (ภาษาไทย)

ม.มู. (ไทย) = สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ (ภาษาไทย)

ม.อุ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ (ภาษาไทย)

อง.จตุกก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)

อง.ฉกก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ฉกกนิบาต (ภาษาไทย)

อง.ทก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต (ภาษาไทย)

อง.ปญจก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต (ภาษาไทย)

อง.สตุกก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สตุกกนิบาต (ภาษาไทย)

อง.อฏฐก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต (ภาษาไทย)

อง. นวก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.เอกก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.จรียา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จรียาปิฎก (ภาษาไทย)
ขุ.ชา.ทุก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ทุกนิบาต ชาดก (ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท (ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (บาลี)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบทปาฬิ (ภาษาบาลี)
ขุ.อิติ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ (ภาษาไทย)
ขุ.ชา.เตรสภ. (ไทย)	= สังยุตตนิกาย ขุททกนิกาย เตรสภนิบาตชาดก (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ที.ม.อ. (ไทย)	= ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี มหาวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)
ที.ม.อ. (บาลี)	= ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี มหาวรรคอรรถกถา (ภาษาบาลี)
ที.สี.อ. (ไทย)	= ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี สีลขันธวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)
ม.ม.อ. (ไทย)	= มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทนี มูลปัณณาสกอรรถกถา (ภาษาไทย)
ม.ม.อ. (ไทย)	= มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทนี มัชฌิมปัณณาสกอรรถกถา (ภาษาไทย)
ส.สพ.อ. (ไทย)	= สังยุตตนิกาย สารัตถปกาสินี สฬายตนวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)
ส.ม.อ. (ไทย)	= สังยุตตนิกาย สารัตถปกาสินี มหาวรรคอรรถกถา (ภาษาไทย)
ส.ม.อ. (บาลี)	= สังยุตตนิกาย สารัตถปกาสินี มหาวรรคอรรถกถา (ภาษาบาลี)
อง.ติก.อ. (ไทย)	= อังคุตตรนิกาย มโนรณปุรณี ติกนิบาตอรรถกถา (ภาษาไทย)
อง.ติก.อ. (บาลี)	= อังคุตตรนิกาย มโนรณปุรณี ติกนิบาตอรรถกถา (ภาษาบาลี)
อง.ปญจก.อ. (ไทย)	= อังคุตตรนิกาย มโนรณปุรณี ปญจกนิบาตอรรถกถา (ภาษาไทย)
ขุ.สุ.อ. (ไทย)	= ขุททกนิกาย ปรมัตถโชติกา สุตตนิบาตอรรถกถา (ภาษาไทย)
ขุ.อิติ.อ. (ไทย)	= ขุททกนิกาย ปรมัตถทีปนี อิติวุตตกอรรถกถา (ภาษาไทย)
ขุ.อุ.อ. (ไทย)	= ขุททกนิกาย ปรมัตถทีปนี อุทานอรรถกถา (ภาษาไทย)

ฎีกาพระสุตตันตปิฎก

ที.สี.ฎีกา. (บาลี)	= ทีฆนิกาย ลินตลกปกาสินี สีลกขณธวรรคฎีกา (ภาษาบาลี)
ที.สี.อภินวฎีกา. (บาลี)	= ทีฆนิกาย สารัตถวิลาสินี สีลกขณธวรรคอภินวฎีกา (ภาษาบาลี)
อง.ปญจก.ฎีกา. (บาลี)	= อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาตฎีกา (ภาษาบาลี)
อง.อฎฐก.ฎีกา. (บาลี)	= อังคุตตรนิกาย อฎฐกนิบาตฎีกา (ภาษาบาลี)